

Vetenskapsrådets rekommendationer inför EU:s ramprogram FP10

Vetenskapsrådet

Datum

2024-05-13

Diarienummer

5.3-2024-05989

Handläggare

Maria Lindholm

PM

Vetenskapsrådets rekommendationer inför EU:s ramprogram FP10

Forskning, innovation och utveckling är avgörande för EU:s framtida konkurrenskraft och välbefinnande. Det stärker EU:s position i världen genom att skapa tillväxt och arbetstillfällen och göra det möjligt att hitta lösningar på globala utmaningar inom till exempel klimat och folkhälsa. Genom EU:s ramprogram för forskning och innovation underlättas samarbeten och effekten av forskning och innovation stärks genom gemensamma insatser.

För att nästa ramprogram för forskning och innovation (Framework Programme 10 – FP10) ska få de bästa förutsättningarna att stärka EU:s och därmed även Sveriges konkurrenskraft är det viktigt att kunskaper och erfarenheter hos aktörer inom forskning och innovation tas till vara. Vetenskapsrådet har bred expertis och erfarenhet av att värna och främja excellent forskarinitierad forskning inom Sverige och EU. Detta dokument är vårt bidrag till ett ramprogram för ett starkare Europa.

Vetenskapsrådets rekommendationer i korthet

Rekommendationerna är utan innebörders ordning.

- **Excellens** är en förutsättning för att EU ska förbli världsledande inom forskning och innovation. Excellens ska genomsyra alla satsningar och vara den överordnade principen för ramprogrammet.
- **Forskningsinfrastruktur** är avgörande för banbrytande forskning och ska fortsätta som ett excellensdrivet delprogram. Synergier mellan forskningsinfrastrukturprogrammet och andra delar i ramprogrammet behöver tydliggöras.
- **Stabilt genomförande** i form av en robust budget, samt transparens, tydlighet och fokus i styrning och implementering, krävs för att ramprogrammet ska vara attraktivt för deltagarna.
- **Strukturell stabilitet** är nödvändig för att sökande ska känna igen sig och hitta rätt inom ramprogrammet. Det finns behov av förändringar i enskilda delprogram och inom EU-uppdragen (missions), men pelarstrukturen och de framgångsrika ERC- och MSCA-programmen måste behållas.
- **Partnerskapen** kräver en mer transparent och tydlig process för att identifiera, samskapa och vid behov avsluta partnerskap, där principen om en-in-en-ut bör gälla. Den administrativa bördan för inblandande parter måste förenklas och antalet partnerskap är tillräckligt.
- **Humaniora och samhällsvetenskap** behöver integreras full ut i ramprogrammet, från framtagandet av arbetsprogram till införandet av relevant kompetens i utvärderingspanelerna. Bredda ansatsen för kluster 2.
- **Ansvarsfull internationalisering** kräver, trots en geopolitiskt mer osäker och multipolär värld, balans mellan öppenhet och säkerhet för att inte hämma Europas utveckling. Internationell samverkan är en förutsättning för kunskapsutveckling och en grund för framgångsrik forskning och innovation.
- **Öppen vetenskap** är kvalitetsdrivande och behöver vara forskningens modus operandi. Arbetet med öppen vetenskap och erbjudandet av utlysningar av medel för public engagement, inklusive forskningskommunikation, behöver fortsätta.
- **Digital konnektivitet och hantering av känsliga data** behöver prioriteras och inkludera satsningar för en robust och säker delning av data och högpresterande datorer (HPC). Detta är en förutsättning för flera angelägna forskningsområden.

Prioriterade områden för ett framgångsrikt ramprogram

Vetenskapsrådet har identifierat nio viktiga områden för ett framgångsrikt ramprogram inom forskning och innovation. Varje område presenteras utan inbördes ordning och innehåller våra förslag på hur nästa ramprogram kan utvecklas för att ytterligare bidra till att möta samhällsutmaningarna och stärka EU:s konkurrenskraft.

Excellens – ramprogrammets överordnade princip och utgångspunkt

Ramprogrammets syfte är att bidra till att EU förblir världsledande inom forskning och innovation. En förutsättning för det är att excellensperspektivet genomsyrar alla satsningar. Excellens ska därför fortsatt vara den överordnade principen och huvudkriterium inom ramprogrammet.

ERC – en europeisk framgångssaga

Säkra ERC:s oberoende för fortsatt excellens och framgång för europeisk forskning.

- ERC är EU:s flaggskeppsprogram för excellent, forskarinitierad forskning, och måste få fortsatt starkt stöd i nästa ramprogram. ERC:s finansiering leder inte bara till banbrytande forskning utan också till innovationer. Enligt ERC:s nuvarande ordförande citeras 40 procent av finansierade projekt i patentansökningar.
- ERC:s vetenskapliga råds oberoende bör säkras, då det är en garant för ERC:s både strategiska och operationella arbete. En bidragande faktor till ERC:s framgång är även den oberoende och stringenta utvärderingsprocessen. Den är av sådan kvalitet att framgångsrika forskare som inte kan erbjudas finansiering på grund av otillräcklig budget, i stället kan få motsvarande finansiering via nationella källor på basis av den gjorda utvärderingen.

Grundforskning – en förutsättning för ramprogrammets övriga delar

Satsa på excellent forskarinitierad grundforskning som drivs bottom-up och i breda samarbeten för att upprätthålla, stärka och bygga ut grunden för det kunskapsbaserade samhället.

- Framtidens ramprogram måste ge fortsatt starkt stöd till excellent forskarinitierad grundforskning för att klara framtidens utmaningar. Ett kunskapsbaserat samhälle bygger på grundforskning. Den är också en förutsättning för ramprogrammets mer tematiska och utmaningsdrivna delar, liksom för innovativa lösningar på våra samhällsproblem. Vi kan inte säga vilka utmaningar framtiden bär med sig och disruptiva teknologier kan uppstå på oväntade sätt och både Covid-19-pandemin och batteriforskning är några talande exempel på detta.
- Det är önskvärt med fler satsningar på excellenta kollaborativa bottom up-projekt inom den utmaningsorienterade pelaren (pelare II i Horisont Europa), även på låga TRL-nivåer, inom områden som är relevanta för det aktuella klustret.

Forskningsinfrastruktur

Fortsätt satsa på ett excellensdrivet delprogram för forskningsinfrastruktur och tydliggör synergier mellan forskningsinfrastrukturprogrammet och andra delar i FP10. Forskningsinfrastrukturer stärker Europas konkurrenskraft och kan vara avgörande för banbrytande forskning.

- Excellensperspektivet är centralt i arbetet med forskningsinfrastrukturer ska vara drivande när det gäller hur tillgången till dem fördelas.
- Forskningsinfrastruktur behöver ha sin egen budgetpost och hemvist inom excellenspelaren.
- Ta fram en tydlig definition av teknikinfrastruktur och tydliggör relationen mellan forskningsinfrastruktur och teknikinfrastruktur.
- Kommissionen behöver tydliggöra för de sökande vilka synergier som finns mellan forskningsinfrastrukturer och de tematiska arbetsprogrammen i klustren. Det finns till exempel utlysningar inom forskningsinfrastrukturprogrammet som tematiskt berör de andra delarna.

Stabilt genomförande och fokus över tid

FP10 ska vara attraktivt att delta i. Det kräver en stabil budget och tydlighet och transparens i styrning och implementering av programmet.

Budgetaspekter

Säkra budgeten för FP10 så att den forskning som har högst kvalitet också kan finansieras.

- FP10 behöver få en ökad budget jämfört med Horisont Europas 95,5 miljarder euro, för att kunna möta de utmaningar vi står inför och för att kunna hantera den stora andel projekt som är topprankade men inte kan finansieras på grund av otillräcklig budget¹. Detta kan ske utan utgiftsökning för medlemsländerna genom omprioritering mellan olika program inom långtidsbudgeten.
- Budgeten för pelare I behöver öka substantiellt jämfört med i dag, med tanke på pelarens genomslag. Pelaren skapar dessutom mervärde för det övriga programmet och bidrar i högsta grad till att stärka EU:s konkurrenskraft.
- Beslutad budget bör ligga fast under programperioden. Behov av förändringar behöver föregås av en transparent och demokratisk beslutsprocess och en konsekvensanalys.
- Behovet av en stabil budget gör att EU-kommissionen bör utforska om och hur en reservmedelsmekanism som bygger på den modell som finns inom Kluster 1 (Hälsa), skulle kunna sättas upp för hela ramprogrammet.

Styrningen av ramprogrammet

Utveckla mer transparenta och tydliga processer för utformning och styrning av ramprogrammet via programkommittéerna, i dialog med

---

¹ Summan uppskattas till 159 miljarder euro enligt rapporten [Efterhandsutvärderingen av Horisont 2020 – EU:s ramprogram för forskning och innovation \(pdf\)](#) (COM (2024) 49 final).

medlemsländer/associerade länder och med hänsyn till nationell beredning. Överväg en intern samordningsfunktion inom kommissionen för att säkra överhörning mellan olika enheter och direktorat.

- Programkommittéerna är viktiga för att kommissionen och medlemsländerna ska kunna samskapa arbetsprogrammen och för att säkra medlemsländernas inflytande över processen. Det krävs dock en tydligare och mer transparent process där underlag delas i god tid, för att säkra den nationella beredningsprocessen.
- Den strategiska programkommittén bör finnas kvar, utöver de kommittéer som finns för respektive delprogram. Den bör i högre utsträckning än i dag ägna sig åt strategiska och färdigberedda frågor.
- Kommissionen behöver inrätta en intern samordningsfunktion, där överhörningen mellan de olika enheterna och direktoraten säkras, och där programkommittéer och expertgrupper konsulteras i rätt ordning, något som inte är fallet i dag.

Strukturell stabilitet och förändring

Behåll pelarstrukturen och de framgångsrika ERC- och MSCA-programmen. De sökande måste känna igen sig och hitta inom nästa ramprogram. Det finns dock behov av förändringar i enskilda delprogram.

- Vetenskapsrådet vill inte se förändringar inom ERC och Marie Skłodowska Curie-åtgärderna (MSCA) då de är framgångsrika och eftertraktade program med ett högt europeiskt mervärde som bidrar till EU:s långsiktiga konkurrenskraft.
- Behåll pelarstrukturen och undvik att skapa nya instrument.
- Missions bör lyftas ut ur ramprogrammet. De innehåller inte forskning och innovation i tillräckligt hög utsträckning och skulle gynnas av en ny hemvist där deras målsättning om samhällsförändring kan omhändertas bättre. Ramprogrammet kan finansiera FoI-delarna av missions.
- Insatser för att bredda deltagandet i ramprogrammet och öka forsknings- och innovationskapaciteten hos de länder som presterar svagast (EU13, Portugal och Grekland) bör även fortsättningsvis ligga i ett särskilt delprogram. Detta för att säkerställa att excellens är den ledande principen för ramprogrammets övriga delar.
- Breddat deltagande kan med fördel separeras från de delar som i dag rör det europeiska forskningsområdet, ERA. Systemförändrande ERA-frågor bör ligga på en hög aggregationsnivå – till exempel kopplat till den strategiska programkommittén.
- Skapa indikatorer för uppföljning av tvärgående teman, såsom public engagement, genus och jämställdhet samt för humaniora och samhällsvetenskap. Detta fanns inte på plats i Horisont 2020, och uppföljningen av programmet visade att de därför inte hanterades tillräckligt väl.

Partnerskapen

Tydliggör processen för att identifiera, samskapa och vid behov avsluta partnerskapen. Det är också viktigt att förenkla och reducera den administrativa bördan för inblandade parter. Antalet partnerskap är tillräckligt.

- Vetenskapsrådet är positiva till partnerskapsinstrumentet, men vill inte se fler partnerskap än i nuläget; det är viktigt att de kompletterar andra satsningar inom ramprogrammet.
- Processen för att identifiera och välja ut nya partnerskap ska vara transparent och innebära ett samskapande medlemsländerna emellan. I detta arbete behöver det vara tydligt från början hur många partnerskap som kan komma i fråga.
- Det ska vara möjligt att avsluta partnerskap och inte rutinmässigt förlänga dem, så att portföljen hålls balanserad och satsningar på nya angelägna områden möjliggörs. Antalet partnerskap är i dag tillräckligt och principen om en-in-en-ut bör gälla.
- Se över balansen mellan partnerskap och andra utlysningar inom klustren. Klustren påverkas olika mycket av partnerskapen, beroende på hur många partnerskap som har sin hemvist inom respektive kluster. Många partnerskap inom ett kluster reducerar budgeten för klustrets andra utlysningar.
- Den administrativa bördan av partnerskapen måste förenklas och reduceras då de är resurskrävande för medlemsländerna.

Stärk humaniora och samhällsvetenskap

Integrera humaniora och samhällsvetenskap fullt ut i ramprogrammet och bredda ansatsen för kluster 2. Humaniora och samhällsvetenskap (HS) är nödvändiga i sin egen rätt och avgörande för att vi ska kunna förstå oss själva och de samhällen vi lever i samt för att främja viktiga europeiska värden som resiliens, hållbarhet, demokrati och öppenhet. HS förstärker även andra forskningsområden och är avgörande för att hantera komplexa problem inom den gröna och digitala omställningen.

- HS behöver integreras redan när arbetet med arbetsprogrammen påbörjas. Det kan behöva klargöras även i lagstiftningen för nästa ramprogram. Utöver det krävs även relevant kompetens inom HS-området i utvärderingspanelerna.
- Ett kunskapsbaserat samhälle bygger på en utbildad befolkning, kompetensförsörjningen likaså. Dessa perspektiv behöver få en mer framträdande plats i ramprogrammet.
- Kluster 2 behöver en bredare ansats för att kunna inkludera en större del av HS-området.

Ansvarsfull internationalisering – en balans mellan öppenhet och säkerhet

Säkra en balans mellan behovet av ökad forskningssäkerhet och strävan efter öppenhet. Forskning är och måste förbli en internationell verksamhet, trots en geopolitiskt mer osäker och multipolär värld.

- Internationella samarbeten ska främjas och underlättas, med respekt för grundläggande värden och principer som identifierats i Pakten för forskning och innovation². De är en förutsättning för kvalitet och kunskapsutveckling och därmed en förutsättning för Europas långsiktiga konkurrenskraft.
- Behov av ökad forskningssäkerhet behöver balanseras med öppenhet och samverkan; principen om att ramprogrammet ska vara så öppet som möjligt och så stängt som nödvändigt ska fortfarande råda. Med öppenhet avses här både en öppenhet för internationella samarbeten – vilken innebär en medvetenhet om vad ”kostnaden” för att inte samarbeta är – och ett fortsatt arbete för att förverkliga ett öppet vetenskapssystem.
- Risker bedöms bäst på projektnivå. Stödet till forskare för att främja en ansvarsfull internationalisering behöver öka, snarare än att införa begränsningar baserat på tematiska forskningsområden.
- Samverkan med likasinnade länder avseende teknologier som är kritiska för Europa måste främjas, för att inte hämma utvecklingen inom dessa områden.
- Forskning med dubbla användningsområden behöver följas noga, även budgetmässigt, och kunna justeras efterhand. Civila behov får inte trängas ut. Det geopolitiska läget gör att diskussionen om huruvida ramprogrammets nuvarande exklusiva fokus på civil användning bör tas bort står högt på agendan. Vetenskapsrådet ser inga principiella hinder mot att öppna upp för forskning med dubbla användningsområden då det redan i dag är mycket svårt att på förhand avgöra möjliga tillämpningsområden. Konsekvenser för synergier, samverkan (inklusive internationell samverkan), impact och civil forskning behöver följas upp och negativa konsekvenser motverkas.

Öppen vetenskap som forskningens modus operandi

Fortsätt arbetet med att ställa om mot öppen vetenskap och erbjud utlysningar av medel för public engagement, inklusive forskningskommunikation. Ett öppet vetenskapssystem är kvalitetsdrivande och gör forskningsprocessen mer öppen och tillgänglig.

- Omställningen mot öppen vetenskap behöver fortsätta. Det inkluderar tillgängliggörande av forskningsdata (enligt FAIR-principerna), öppen tillgång till publikationer och det som på engelska kallas public engagement, som även inkluderar forskningskommunikation.
- Forskningskommunikation bör även fortsättningsvis ha dedikerade utlysningar då kunskapsutvecklingen är stark och efterfrågan på den typen av samskapande är stor.

Digital konnektivitet och känsliga data

Prioritera digital konnektivitet och satsningar på teknik för säker delning av data, modern datalagring, och högpresterande datorer (HPC). Robust datahantering är en förutsättning för angelägna forskningsområden och hantering av känsliga data.

---

² [Rådets rekommendation om en pakt för forskning och innovation i Europa, Rättsakter och andra instrument, Europeiska unionens råd \(pdf\) \(13701/21\)](#)

- Konnektivitet i form av ett ekosystem av digitala infrastrukturer där högpresterande datorsystem, molntjänster, artificiell intelligens och nätverk samarbetar och fungerar tillsammans behöver vara en prioriterad fråga för nästa ramprogram. Detta är en förutsättning för att kunna göra verklighet av EU:s datastrategi. Angelägna forskningsområden som precisionsmedicin och läkemedelsutveckling som bedriver forskning på känsliga data förutsätter digital konnektivitet. Det i sin tur förutsätter nya lösningar för hantering av data och digitala nätverk.
- Behovet av tillgång till och skydd av känsliga data som dataägaren oftast vill ha kontroll över har lett till ökat fokus på hur data delas, sparas och tillgängliggörs. Det kommer i sin tur öka behovet av datalagring (exempelvis genom kantdatorsystem, så kallad edge computing, och mikrodatacenter), datautrymmen och säkra processmiljöer, vilket nästa ramprogram behöver ta höjd för.
- Nästa ramprogram behöver inkludera satsningar på verktyg och faciliteter som kan stödja samordning, hantering och delning av data, och som samtidigt erbjuder lämpliga säkerhetsmekanismer och säkra processmiljöer.
- Behovet av investeringar inom de områden som nämns ovan innebär att nästa ramprogram behöver prioritera satsningar på molntjänster och högpresterande datorsystem (HPC).